

ЗМІСТ

Вступ	4
Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку ..	5
Навчальна програма «Виготовлення іграшок-сувенірів» (авт. Окунь О.М.)	5
Навчальна програма «Клаптикова пластика» (авт. Огнева С.В.)	16
Навчальна програма «Паперова пластика» (авт. Ткаченко В.В.)	27
Навчальна програма «Креативне рукоділля» (авт. Пелепець О.М., Несвіт С.О.)	60
Навчальні програми з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку	91
Навчальна програма «Кульова стрільба» (авт. Привалов І.В., Лакоза І.М.)	91
Навчальна програма «Юний десантник» (авт. Лакоза І.М., Шевченко Т.В.)	107
Навчальна програма «Зірниця» (авт. Привалов І.В., Лакоза І.М.)	123
Навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку	135
Навчальна програма «Дитина і довкілля» (авт. Бондар Л.М., Ігнатенко О.Ф.)	135
Навчальна програма «Природа навколо нас» (авт. Марченко Ю.В., Кречотіна Т.М.)	147
Навчальна програма «Школа безпеки» (авт. Кречотіна Т.М., Палєєва Л.А., Колтакова В.О.)	166
Навчальна програма «Юні знавці рослин» (авт. Корнієнко С.В., Кривоніс В.В.)	173
Навчальні програми з позашкільної освіти гуманітарного та оздоровчого напрямів	182
Навчальна програма «Музична абетка» (авт. Скоробагатько Л.О., Лисак Г.Г.)	182
Навчальна програма «Танцювальна мозаїка» (авт. Сафонова О.О.)	188
Навчальна програма «Художня праця» (авт. Москаленко Н.А., Кречотіна Т.М.)	194
Навчальна програма «Англійська мова» (авт. Зайрна В.С., Ларіонова О.О.)	203
Навчальна програма «Музичний калейдоскоп» (авт. Лисак Г.Г., Сафонова О.О.)	216
Навчальна програма «Розвивальні ігри» (авт. Зайрна В.С., Левченко Л.І.)	222
Навчальна програма «Абетка здоров'я» (авт. Сидоренко Н.Ю., Скоробагатько Л.О.)	233
Навчальні програми з позашкільної освіти науково-технічного напрямку ..	243
Навчальна програма «Перші сходинки до ПК» (авт. Олефіренко І.В.)	243
Навчальна програма «Художньо-технічне моделювання» (авт. Гаєва Л.В.)	257
Навчальні програми з позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку	277
Навчальна програма «Країнознавство» (авт. Кречотіна Т.М.)	277
Навчальна програма «Основи культури мовлення» (авт. Тернавська Л.В.)	303

ВСТУП

Значна роль у вихованні, соціальному становленні, розвитку особистості належить позашкільним навчальним закладам, діяльність яких спрямовано на забезпечення умов для раннього виявлення обдарованості; наступності в навчанні; створення відповідних віковим особливостям дітей навчально-виховних, розвивальних систем.

Аналіз навчальних програм, за якими здійснюється навчально-виховний процес у закладах позашкільної освіти, свідчить про необхідність їх систематизації й оновлення. Модернізація програмної бази має сприяти вдосконаленню соціально-педагогічних моделей гуртків, студій, інших дитячих творчих об'єднань; підвищенню професійно-творчої компетентності педагогів.

Новизна пропонованих навчальних програм полягає в поєднанні розвивальної, навчальної, освітньої діяльності дітей та учнівської молоді для досягнення максимально можливого рівня їхнього розумового, психологічного, фізичного розвитку в процесі пізнавально-творчої діяльності.

Програми ґрунтуються на загальнонавчальних дидактичних принципах: науковості, гуманізації та демократизації освітньої діяльності, системності та послідовності у викладенні навчального матеріалу, єдності розвивальних, виховних і навчальних завдань; інтеграції компетентнісного, особистісно орієнтованого, культурологічного підходів; природовідповідності; інтеграції суспільного та сімейного виховання.

Метою програм є розвиток творчих здібностей вихованців у процесі навчально-виховної, пізнавальної, дозвілдової діяльності; формування системи ціннісних ставлень до світу та самих себе; виховання громадянсько-активних, соціально значущих якостей для реалізації особистого потенціалу на благо української держави. Завдання навчальних програм визначено відповідно до напрямку навчально-творчої діяльності, диференційовано з урахуванням специфіки формування складових життєвих компетентностей вихованців.

Зміст програм зумовлений особливостями розвитку дітей дошкільного, молодшого, середнього, старшого шкільного віку, передбачає використання різних форм навчальної, виховної роботи для забезпечення організаційно-педагогічних умов щодо формування творчих здібностей дітей та учнівської молоді, створення сприятливого психологічного клімату завдяки особистісно орієнтованому спілкуванню та інтерактивним формам організації навчання.

Маємо надію, що навчальні програми, представлені в збірнику, стануть у нагоді педагогам позашкільних навчальних закладів під час організації ефективного навчально-виховного процесу.

Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ВИГОТОВЛЕННЯ ІГРАШОК-СУВЕНІРІВ»

*Основний навчальний рівень
2 роки навчання*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Життя кожного народу у всіх його проявах відображається в його мистецтві. Іграшка – різновид українського народного мистецтва, один із ефективних засобів формування творчої активності дітей. Вона є відтворенням у тій чи іншій спрощеній, узагальненій та систематизованій формі предметів і явищ життя й діяльності суспільства.

Навчальна програма реалізується у гуртку соціально-реабілітаційного напрямку та спрямована на вихованців віком від 10 до 15 років.

Метою навчальної програми є створення умов для творчого розвитку дітей у процесі виготовлення іграшок-сувенірів.

Робота за даною програмою дає можливість реалізувати поглиблені потреби в самоосвіті, самовихованні й самореалізації гуртківців сприяє їх духовному розвитку.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

- *пізнавальної*: ознайомити з різними матеріалами, інструментами, основними техніками і напрямками декоративно-ужиткового мистецтва;
- *практичної*: формувати вміння і навички роботи з різними матеріалами та інструментами, виготовляти вироби і виконувати технологічні операції;
- *творчої*: формувати творчу особистість, її художній смак, пізнавальний інтерес, творчу уяву, фантазію; задовольняти потреби особистості в творчій самореалізації;
- *соціальної*: розвивати стійкий інтерес до мистецтва, історії та традицій народного мистецтва; виховувати позитивні якості емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, відповідальне ставлення до виконуваної роботи, працелюбність тощо), доброзичливість й товариське ставлення до оточуючих, вміння працювати в колективі.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання:

1-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень;

2-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень.

Програма першого року навчання передбачає засвоєння гуртківцями основних прийомів роботи над створенням м'якої іграшки. Діти вчаться виготовляти найпростіші іграшки пласкі та напівпласкі. Під час виготовлення об'ємних іграшок гуртківці дізнаються про особливості роботи із хутром, вчаться виготовляти каркаси та шарніри. Виконання об'ємних іграшок дає їм уяву про форму моделі, її конструкцію.

Програма другого року навчання спрямована на удосконалення вмінь гуртківців працювати над виготовленням іграшок. Діти вчаться виготовляти різні види ляльок: народні, театральні, сувенірні, авторську ляльку.

Програма передбачає проведення теоретичних та практичних занять.

Методами опрацювання навчального матеріалу є: словесні (лекції, бесіди, пояснення); наочні (демонстрація ілюстрацій, схем, креслень, зразків виробів, екскурсії на виставку); практичні (самостійна розробка схем, ескізів, виготовлення виробів).

Вагоме місце у навчальному процесі гуртка займають ігри, конкурси та вікторини, як методи стимулювання.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові заняття, опитування, тестування, захист творчої роботи, участь у виставках.

У процесі занять гуртківці поступово оволодівають майстерністю виготовлення сувенірів від простих до найскладніших, діти ознайомлюються з видами та властивостями різних тканин, удосконалюють навички найпростіших видів з'єднання тканин та освоюють найскладніші види з'єднання. Гуртківці вчаться виконувати різноманітні види ручних швів, набувають навички роботи з синтетичним та натуральним хутром, шкірою та шкірозамінником дізнаються про їхні особливості та декоративні можливості у поєднанні з тканиною.

На заняттях протягом навчального року гуртківці ведуть альбом, де виконують замальовки іграшок, креслення, ведуть профільні записи. Матеріал, зібраний в альбомі, допоможе їм у самостійній роботі над виготовленням різноманітних іграшок вдома.

На заняттях основний час відводиться практичній роботі, що складається з: вибору та замальовки моделі іграшки в альбомі; виконання креслення моделі; виготовлення викрійок-лекал; розкрою тканини чи хутра; шиття; наповнення готової форми; оздоблення іграшки.

Основний рівень, перший рік навчання

Навчально-тематичний план

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	2
2.	Іграшки-сувеніри – різновид декоративно-ужиткового мистецтва	4	2	6
3.	Іграшка в контексті культури	2		2
4.	Українська народна іграшка. Функції. Традиції	4	6	10
5.	Загальні відомості про тканини. Види ручних швів	4	6	10
6.	Технологія крою	4	4	8
7.	Оформлення іграшки. Оздоблення	10	8	18
8.	Пласкі іграшки-аплікації	2	28	30
9.	Сувеніри-гаманці	4	14	18
10.	Напівпласкі іграшки й сувеніри	2	4	6
11.	Об'ємні іграшки	10	30	40
12.	Клаптикова пластика	6	24	30
13.	Тематичні іграшки	-	32	32
14.	Підсумок	2	2	4
Разом		58	158	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка на рік. Матеріали, інструменти та прилади, необхідні для виготовлення іграшок-сувенірів. Правила поведінки гуртківців під час занять.

2. Іграшки-сувеніри – різновид декоративно-ужиткового мистецтва

(6 год.)

Теоретична частина. Історія сувеніра та його призначення. Інструменти, матеріали, обладнання для виготовлення іграшок-сувенірів. Організація робочого місця. Санітарно-гігієнічні вимоги і правила безпечної праці.

Практична частина. Організація робочого місця. Вивчення правил користування інструментами, матеріалами, обладнанням

3. Іграшка в контексті культури (2 год.)

Теоретична частина. Історія іграшки. Іграшка, як засіб зв'язку дитини між реальним світом і мрією.

4. Українська народна іграшка. Функції. Традиції (10 год.)

Теоретична частина. Народна іграшка – духовно-творче відображення традицій і звичаїв давніх українців. Українські народні ляльки. Функціональне спрямування. Традиції. Види українських народних ляльок.

Практична частина. Виготовлення ляльки з трави. Виготовлення ляльки-немовляти. Виготовлення вузлової ляльки. Особливості роботи.

5. Загальні відомості про тканини. Види ручних швів (10 год.)

Теоретична частина. Відомості про тканину. Властивості тканини. Обробка зрізів. Відомості про нитки. Види ручних швів: шов «уперед голку» (зметувальний), шов «назад голку», шов «через край» (навкісний), петельний шов. Призначення. прийоми виконання.

Практична частина. Добір тканин залежно від волокнистого складу, товщини, цупкості для пошиття іграшок, поєднання тканини. Виготовлення зразків ручних швів.

6. Технологія крою (8 год.)

Теоретична частина. Виконання та правильне використання викрійок-лекал. Способи збільшення креслень по клітинах. Вимоги до розкрою.

Практична частина. Виготовлення викрійок-лекал. Розкрій деталей іграшки: настилання тканини, визначення напрямку нитки основи, прийоми раціональної розкладки лекал, обведення крейдою лекала з урахуванням припусків на шви. Контроль якості розкромлених деталей.

7. Оформлення іграшки. Оздоблення (18 год.)

Теоретична частина. Набивка деталей іграшки. Правила оздоблення «обличчя», «мордочки» іграшки: оформлення очей, оформлення носиків. Волосся, гриви, хвости. Відомості про гудзики.

Практична частина. Замальовка в альбомі зображення очей з різним виразом на прикладі безлекальних «іграшок-ніхтошок». Замальовка в альбомі різних видів накладок. Пришивання гудзиків.

8. Пласкі іграшки-аплікації (30 год.)

Теоретична частина. Призначення та способи виготовлення пласких іграшок-аплікацій.

Практична частина. Виготовлення пласкої іграшки-аплікації (футляр для окулярів або пенал). Виготовлення пласкої іграшки, що

призначена для зберігання голок (котик, корова). Виготовлення побутово-ужиткових виробів: кухонних прихваток, підставок під гарячий посуд, ґрілок на заварний чайник. Виставка та аналіз виконаних робіт.

9. Сувеніри-гаманці (18 год.)

Теоретична частина. Демонстрація зразків. Способи обробки шкіри, драпу при виготовленні сувенірів. Техніка безпеки при роботі з колючими та ріжучими предметами.

Практична частина. Виготовлення гаманця-сувеніра з драпу (образ звірятка) за запропонованими зразками та задумом гуртківців. Виготовлення гаманця-сувеніра зі штучної шкіри. Виготовлення гаманця-сувеніра у змішаній техніці за індивідуальними розробками гуртківців. Виставка та аналіз виконаних робіт.

10. Напівпласкі іграшки й сувеніри (6 год.)

Теоретична частина. Суцільнокроєні іграшки.

Практична частина. Вибір і замальовка моделі іграшки в альбомі (зайчєня, ведмедик, жабка та інші). Розкрій, пошив, наповнення готової форми, оздоблення. Виставка та самоаналіз виконаних робіт.

11. Об'ємні іграшки (40 год.)

Теоретична частина. Іграшкова геометрія: виготовлення іграшок на основі геометричних фігур (конуса, кулі). Особливості роботи з хутром. Іграшки на основі, що складається з трьох деталей: двох – спинки і однієї – животики. Іграшки, що складаються з деталей голови, тулуба та кінцівок. Каркасні іграшки. Види каркасів. Іграшки з використанням шарнірів. Способи шарнірування.

Практична частина. Виготовлення іграшок із хутряних кульок (курча, качєня, кролик, капітошка та інших за вибором гуртківців). Виготовлення іграшок на основі конуса (мишеня, снігуронька, фея, білочка). Виготовлення іграшок з трьох деталей (сонєчко, мишеня, їжачок). Виставка та аналіз виконаних робіт.

12. Клаптикова пластика (30 год.)

Теоретична частина. Технологія виготовлення сувенірів з клаптиків тканини. Основи кольорознавства. Техніка «куточки»: способи складання клаптиків, способи пришивання куточків. Правила безпечної роботи з голєю, електропраскою.

Практична частина. Підготовка шаблонів для виготовлення сувенірів. Зшивання клаптиків ручними швами. Волого-теплова обробка. Виготовлення іграшки у техніці «куточки» (рибка). Виготовлення сувенірів з клаптиків тканин (м'яч, кубики, лялька-клоун). Виставка робіт.

13. Тематичні іграшки (32 год.)

Практична частина. Виготовлення різних видів іграшок до календарних та сімейних свят.

14. Підсумок (4 год.)

Теоретична частина. Виставкова діяльність. Правила оформлення та розташування експонатів.

Практична частина. Виставка дитячих робіт. Презентація кращих робіт гуртківців.

Прогнозований результат

Вихованці мають знати і розуміти:

- правила користування інструментами, матеріалами та обладнанням при виготовленні іграшок-сувенірів;
- українську народну іграшку, її функції та традиції;
- загальні відомості про тканини та їх обробку;
- основні види ручних швів;
- технологію крою;
- правила оформлення іграшок-сувенірів;
- технологію виготовлення плоских, напівпласких та об'ємних іграшок з різноманітних матеріалів;
- основи кольорознавства;
- технологію виготовлення сувенірів з клаптиків тканини.

Вихованці мають вміти та застосовувати:

- виготовляти українські народні ляльки;
- добирати тканини та їх поєднувати;
- виконувати основні види ручних швів;
- виконувати та правильно використовувати викрійки-лекала;
- виконувати основні вимоги до розкрою;
- оформляти іграшки;
- виготовляти плоскі, напівпласкі та об'ємні іграшки-сувеніри;
- виготовляти вироби з клаптиків тканини;
- самостійно працювати за спеціальною літературою.

Навчання за програмою забезпечує формування таких складових профільної компетентності вихованців:

– *пізнавальної*: ознайомлення з технікою безпеки, оволодіння базовими термінами та поняттями, знаннями про матеріали та інструменти

– *практичної*: вироблення трудових вмінь, навичок обробки матеріалів, роботи з інструментами, засвоєння прийомів виготовлення виробів і виконання технологічних операцій;

– *творчої*: формування навичок творчого підходу до процесу виготовлення іграшок-сувенірів, розвиток асоціативного мислення,

розроблення нових сувенірів; задоволення потреб особистості у творчій самореалізації;

– *соціальної*: виховання та розвиток загальної культури особистості та здатності до співпраці, самореалізації та самовизначення; застосування отриманих знань у соціальній сфері.

Основний рівень, другий рік навчання Навчально-тематичний план

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	1	2
2.	Іграшки-сувеніри з бісером	6	12	18
3.	Робота на швейній машині	6	6	12
4.	Іграшка у домашньому інтер'єрі	3	30	33
5.	Лялька як знак, образ та історико-культурний феномен	15	24	39
6.	Театральні ляльки	6	12	18
7.	Сувенірна лялька	12	21	33
8.	Авторська лялька	3	27	30
9.	Тематичні іграшки	3	21	24
10.	Підсумок	2	4	6
Разом		63	153	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи гуртка на рік. Матеріали, інструменти та прилади, необхідні для роботи. Правила поведінки гуртківців під час занять.

Практична частина.

2. Іграшки-сувеніри з бісером (18 год.)

Теоретична частина. Особливості роботи. Підбір матеріалу. Виготовлення каркасів. Набивка. Оформлення іграшок.

Практика. Виготовлення викрійок іграшок з бісером. Виготовлення каркасу. Пошив та оформлення іграшок. Виставка та аналіз робіт.

3. Робота на швейній машині (12 год.)

Теоретична частина. Підготовка швейної машини до роботи. Техніка безпеки, санітарно-гігієнічні вимоги при роботі. Машинні шви.

Практична частина. Робота на швейній машині без ниток.

Намотування ниток на шпульку. Підготовка машини до роботи. Виконання машинних швів: зшивного, обшивного, настрочного, вистрочного.

4. Іграшка у домашньому інтер'єрі (33 год.)

Теоретична частина. Поняття інтер'єру. Предмети побуту, які створюють індивідуальний вигляд житла. Гармонійне оформлення виробів.

Практична частина. Виготовлення викрійок-лекал за запропонованими зразками. Виготовлення настінних іграшок-кишень для різноманітних дрібничок, спального одягу. Іграшки-гачки. Виготовлення іграшок-килимків. Виготовлення іграшок-подушок. Виготовлення чохлів на ґрілку (черпаха, зайчєня та інші).

5. Лялька як знак, образ та історико-культурний феномен (39 год.)

Теоретична частина. Історія ляльки. Ляльки народів світу. Види ляльок: народні, театральні, вертепні, ляльки для мультиплікаційних фільмів, сувенірні ляльки, авторська лялька. Типи ляльок за способом виготовлення: ляльки з панчох, суцільнокросні, багатодетальні, каркасні, шарнірні. Оформлення голівок ляльок. Перуки.

Практична частина. Виготовлення ляльки з панчох, суцільнокроєної, багатодетальної, каркасної, шарнірної ляльки. Виготовлення викрійок-лекал. Підбір та розкрій тканини. Виготовлення каркасу, шарніру. Пошив та оздоблення ляльки. Виготовлення одягу для ляльок. Виставка та аналіз виконаних робіт.

6. Театральні ляльки (18 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення. Вертепні ляльки. Види театральних ляльок: пальчикова, лялька-рукавичка, тростинна, маріонетка, паркетна.

Практична частина. Виготовлення пальчикової ляльки та ляльки-рукавички: виконання викрійок-лекал, підбір та розкрій тканини, пошив та оздоблення.

7. Сувенірна лялька (33 год.)

Теоретична частина. Український народний костюм. Класифікація традиційного одягу. Екскурс в історію українського костюма. Традиційне вбрання населення Слобожанщини. Художні особливості українського костюма. Методика виготовлення ляльок у народних костюмах. Елементи конструювання одягу.

Практична частина. Виготовлення основи ляльки (розкрій, пошив). Зняття мірок та виготовлення викрійок одягу для ляльки. Виготовлення одягу та прикрас для ляльки.